

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

09.01.1992-ж. №178/ХІІ

ИЖАРА ҲАҚҒЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген
01.12.2000-ж. 80/ІІ-санлы ҚР Нызамы

І. БӨЛИМ

Улыўма режелер

1-статья. Ижара

Ижара шэртнамаға тийкарланылған жерде, басқа да тэбийий қорларды, кэрханаларды хэм басқа да мүликлик комплекслерди, сондай-ақ хожалық яки басқа жумыста өз бетинше әмелге асырыў ушын ижарашыға зэрүрли болған мүлкти мүддетли хақылы өзлестириў, ийелик етиў хэм олардан пайдаланыў деген сөз.

Ижара Өзбекстан Республикасының хэм Қарақалпақстан Республикасының нызам актлери менен тыйым салынбаған меншиктиң барлық формаларындағы хэм түрлериндеги мүлк жөниндеги жумыс салаларында қолланылыўы мүмкин.

2-статья. Ижара хаққындағы нызамлар

Ижаралық қатнасықлар усы нызам менен хэм Өзбекстан Республикасының және Қарақалпақстан Республикасының басқа да нызам актлери менен ретлестириледи.

3-статья. Ижаралық қатнасықлардың объекти

Хэр қандай мүлк, жер хэм басқа да тэбийий қорлар ижаралық қатнасықлардың объекти болыўы мүмкин.

Өзбекстан Республикасының хэм Қарақалпақстан Республикасының нызам актлери менен кэрханалардың, шөлкемлердин түрлери (товарлары), ижараға бериўге жол қойылмайтуғын мүлктиң хэм тэбийий қорлардың түрлери белгиленеди.

4-статья. Ижаралық қатнасықлардың субъектлери

Ижараға бериўши адам хэм ижарашы ижаралық қатнасықлардың субъектлери болып табылады.

Мүликтин ийеси ямаса ўэкилик берген уйым, соның ишинде сырт еллердин юридикалық тэреплери хэм адамлары ижараға бериўши болып табылады, мүликтин ижараға тапсырыў хуқықы соларға тийисли болады.

Юридикалық тэреплер хэм адамлар, бирликтеги кэрханалар хэм сырт еллердин юридикалық тэреплери қатнасатуғын халық аралық бирлеспелер хэм шөлкемлер, сондай-ақ сырт ел мәмлекетлери, халық аралық шөлкемлер ижараға бериўшилер болыўы мүмкин.

Сырт еллердин юридикалық тэреплериниң хэм адамларының мәмлекетлик мүликтин ижараға бериўге қатнасыўы Өзбекстан Республикасының нызамлары менен ретлестириледи.

5-статья. Ижараның шэртнамасы

Ижараның шэртнамасы ижаралық қатнасықлардың пайда болыўының тийкары болып табылады, бул шэртнама тэреплердин ықтыярлы хэм толық тең хуқықлығы басламаларында белгили бир мүддетке дүзиледи. Бунда аўыл хожалық мақсетлерине пайдаланыў ушын жердин, басқа да тэбийий қорлардың ижарасы узақ мүддетли сыпатқа ийе болыўы - 5 жылдан кем болмаўы тийис.

Ижараның шэртнамасы конкурсли тийкарда ямаса аукцион арқалы дүзилиўи мүмкин.

Ижараның шэртнамасында мыналар нэзерде тутылады:

- ижараға берилетуғын мүликтин қурамы хэм қуны оны тапсырыў тэртиби;
- ижараның мүддетлери;
- ижаралық төлемниң шэртлери хэм муғдары, оны өткерий мүддетлери;
- ижараға бериўши ижараға бериўи тийис болған мүликтин жағдайы, ижаралық мүликтин пайдаланыў шэртлери;
- шэртнама тоқтатылғаннан кейин мүликтин ижараға бериўшиге қайтарыў тэртиби хэм оның жағдайы;
- ижараға алынған мүликтин қайта тиклеў хэм онлаў бойынша тэреплердин миннетлери;
- толық амортизациядан кейин мүликтин буннан былайда тийисли болыў шэртлери;
- соңынан сатып алыў менен тапсырылған болса, онда усы ижараға алынған мүликтин сатып алыў шэртлери, тэртиби хэм мүддетлери;
- ижараға алынған мүликтин қосымша ижараға тапсырыў шэртлери, тэртиби хэм мүмкиншилиги;
- тэртиплердин жуўапкершилиги.

Жер хэм басқа да тэбийий қорлар ижараижарашының шэртнамасына, сондай-ақ мақсетке муўапық тэбийий объектти ақалға уғрас пайдаланыў бойынша ижарашының миннетлерин нэзерде тутатуғын режелер де киреди.

Ижараның шэртнамасында өндирислик емес салаға киретуғын ижараға бериўшиниң мүлик объектлери хэм олардың қуны айырым түрде атап

кўрсетиледи, усь объектлер жўниндеги миннетлемелер (олардын сақланыў, ири ремонт) кўрсетиледи.

Ижараның шўртнамасына басқа да шўртлер киргизилиўи мўмкин.

6-статья. Ижараға алынған мүликтин қуны

Ижараға берилетуғын мүликтин қунын ижараға берийўши белгилейди. Ижараға тапсырылатуғын мўмлекетлик мүликтин қуны Қарақалпақстан Республикасы нызамларына муўапық белгиленеди.

7-статья. Мўликти ижарашыға тапсырыў

Ижараға берийўши адам мўликти оның мақсетине ямаса шўртнамада тутылған жағдайда ижарашыға тапсырыўға миннетли болады.

Ижараға берийўши адам пайдаланыўға кесент келтиретуғын мўликтин кемшиликлери ушын жуўап береди, ҳатте шўртнама дўзерде бул кемшиликлерди билмеген жағдайда да ол жуўап береди.

Егер, ижараға берийўши адам ижараға тапсырылған мўликти ижарашының пайдаланыўына өз ўақтында ўткермесе, ижарашы оннан усь мўликти талап етийўге ҳэм шўртнаманы орынлаўдан кешигийўинен келтирилген зўлелди ўтеўде талап етийўге ямаса шўртнамадан бас тартыўға ҳэм шўртнаманың орынланбағанлығынан ўзине келтирилген зўлеллерди ўндирип алыўға ҳақылы.

8-статья. Ижараға алынған мүликтин қосымша ижараға тапсырыў

Егер, Ўзбекстан Республикасының, Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен ҳэм ижараның шўртнамасы менен басқа жағдай нўзерде тутлмаған болса, ижарашы ижараға алынған мўликти, жерди ҳэм басқа да қорларды ямаса олардын бир бўлегин қосымша ижараға берийўге ҳақылы. Бунда ижарашы ижараға берийўшинин алдында шўртнама бойынша жуўапкерли адам болып қалады.

9-статья. Ижара пайтындағы меншик

Мўликти ижараға тапсырыў усь мўликке болған меншик ҳуқықын тапсырыўға алып келмейди.

Ижараға алған мўликти пайдаланыў менен таярланған ўним ҳэм буннан алынған дўрамат, сондай-ақ ижараға алынған мўликтен тўскен пайда (дўрамат) есабынан сатып алынған мўлик, егер Қарақалпақстан Республикасының нызамлары ямаса шўртнама менен басқа жағдай нўзерде тутылмаған болса, ижарашыға тийисли болады. Шўртнаманың мўддети ўткеннен кейин ямаса ол бузылған пайытта ижарашы олардын қунын ижараға берийўшиге ўтеў ҳуқықына ийе болады.

Ижараға алынған қыйтақ жерде ўзинин ямаса қарызға алынған қаржылардын есабынан ўндириллик ҳэм ўндириллик емес мақсеттеги зўрўрли

жайлар, соның ишинде турак жайлар салыу, қурылыстың улыума қәделерин сақлау бойынша ижарашының хуқықы шәртнамада нәзерде тутылыуы тийис. Бунда ижара шәртнамасының хәрекетти тоқтағаннан кейин усы жайлардың хәм қурылыслардың кимге тийисли болатуғынлығы келисип алыныуы тийис.

Ижараға беріушиниң рухсатысыз ижараға алынған аймақты көшириу мүмкин болмайтұғын жайлар хәм қурылыслар ижарашының қаржыларына салынған объектлер ижараға беріушиге тийисли болады. Егер ижараға беріуши буларды бузыуды талап етсе, онда ижарашы буларды өзиниң есабынан бузыуға хәм соларды бузыуға байланыслы болған шығынларды өтеуе миннетли.

Оның уставы менен нәзерде тутылған шәртлерди хәм тәртипти ижаралық кәрхананың меншигинде турған мүликлерде оның мийнет жәмәәти ағзаларының жеке қосқан үлеси анықланады, сондай-ақ ақша хәм басқа да мүликлик төлемлердиң муғдарлары белгиленеди.

Мийнет жәмәәти ағзасының уставқа мууапық ижараға алынған кәрхана мүлкине қосқан үлесиниң қунына бахалы қағазлар беріиуи мүмкин. Көрсетилген бахалы қағазларға өндиристиң ақырғы нәтижелеринде хәм кәрхананы рауажландырыу ұазыйпаларына тийкарлана отырып, мийнет жәмәәти белгилейтуғын муғдарларда дивидендлер төленеди. Бахалы қағазлардың нағыз қуны кәрхана уставы менен нәзерде тутылған жағдайларда бахалы қағаз ушлаушыларға төленеди.

Кәрхананың уставына мийнет қатнасықларын тоқтатыу мийнет жәмәәтиниң ағзаларына дивидентлер төлеу тәртиби хәм шәртлери белгиленеди.

Ижаралық кәрхананың ықтыярында қалатуғын пайданы (дәраматты) бөлистириу ижаралық кәрхана жәмәәтиниң шешимине мууапық әмелге асырылады.

10-статья. Ижарашының есабынан ақша қаржыларын шығарып таслау.

Ижараның есабынан ақша қаржыларын шығарып таслау тийисли судтың көрсетпеси ямаса шешими бойынша исленеди.

Қарақалпақстан Республикасының нызам актлери менен нәзерде тутылған жағдайларда ижарашының есабынан ақша қаржыларын мүддетсиз тәртипте шығарып таслауға жол қойылады.

11-статья. Ижараға алынған мүликти жақсылау

Ижарашы ижараға алынған мүликтин қурамына өз бетинше өзгерислер киргизиуге, реконструкция ислеуге, кеңейтиуге, егер шәртнама менен басқа жағдай нәзерде тутылмаған болса оның қунын көбейтетуғын техника менен қайта қуралландырыуға, кеңейтиуге ҳақылы.

Егер ижараға алынған мүлик беріушиниң рухсаты менен жақсыланған болса, шәртнаманың мүддети өткеннен кейин ямаса оны бузған пайытта ижарашы, егер нызам ямаса шәртнама менен басқа жағдай нәзерде тутылмаған

болса усы мақсетте жумсалған барлық шығынлардың өтелиуін талап етиуі хақылы.

Ижараға бериуішениң рухсатысыз жақсыланған мүликлер хәм зәлел келтирместен ижараға алынған мүликтен ажратылмаиуғын оның бөлимлери шәртнаманың мүддети өткеннен кейин ямаса ол бузылған жағдайда хақы төленбестен ижараға бериуішениң ықтыярына өтеди.

Егер ижараға алынған мүликке зыян келтирмей ажратылатуғын болса ижараға бериуішениң рухсатысыз жақсыланған мүликти, егер ижараға бериуіши олардың қунын өтеуіге келиспесе ижарашы тартып алыуы мүмкин.

12-статья. Ижаралық төлем

Ижаралық төлем тәреплердин өз-ара келисими бойынша ижараның шәртнамасы менен белгиленген, оның үстине жер хәм тәбийий қорлар ушын ижаралық төлем Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен белгиленетуғын тәртипте хәм шеклерде белгиленеди.

Ижаралық төлем ижараға берилген мүликтин ийесине өткериледи. Бунда егер мәмлекетлик мүлки ижараға берилген болса, ижара төлеми нызам хұжжетлеринде белгиленген тәртипте бөлистирилиуі лазым.

Ижаралық төлем барлық, ижараға алынатуғын мүлик ушын ямаса олардың хәр бир объекти бойынша натурал, ақшалай ямаса аралас формаларда белгилениуі мүмкин.

Ижаралық төлемнің муғдарлары тәрепердин келисими бойынша шәртнама менен нәзерде тутылған мүддетлерде өзгерийуі мүмкин. Булар орайластырылып белгиленген баҳалар хәм тарифлер өзгерген жағдайларда хәм Қарақалпақстан Республикасының нызам актлери менен нәзерде тутылған басқа да жағдайларда тәреплердин биреуіниң талап етиуі бойынша мүддетинен бурын қайта қаралыуы мүмкин.

13-статья. Ижараның шәртнамасын қайта баслау

Егер шәртнаманың мүддети өткеннен кейин ижарашы алынған мүликтен пайдаланыуды дауам ете берсе хәм ижараға бериуіши адам шәртнаманың мүддети өтемен дегенше бул жөнинде қарсылық билдирмеген болса, егер шәртнама менен басқа жағдай нәзерде тутылмаған болса, онда шәртнама сол мүддетке қайта басланған болып есапланады.

Шәртнама бойынша өз үстине алынған миннетлемелерди тийисли дәрежеде орынлаған ижарашы шәртнаманың мүддети өткеннен кейин басқа адамлардың алдында шәртнаманы қайта баслау бойынша артықмашылыққа ийе болады.

Шәртнама қайта баслау пайтында тәреплердин келисими бойынша оның шәртлери өзгерийуі мүмкин.

14-статья. Ижара шартнамасының шартлерин өзгертиў. Оны бузыў, тоқтатыў хәм созыў

Ижара шартнамасының шартлерин өзгертиўге оны бузыўға хәм тоқтатыўға тәреплердин келисими бойынша жол қойылады.

Тәреплердин биреўиниң талап етиўи бойынша ижара шартнамасы тәреплердин биреўи шартнаманың шартлерин бузған жағдайда тийисли судтың шешими бойынша бузылыўы мүмкин.

Ижарашы майып болып ямаса жумысқа жарамай қалған жағдайда шартнаманың хәрекетини Өзбекстан Республикасының хәм Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен белгиленген тәртипте хәм шартлерде тоқтайды. Бундай жағдайларда оның семья ағзаларының бири ижара шартнамасын дүзиў ушын артықмаш хуқыққа ийе болады. Ижараның шартнамасы сондай-ақ ислеген жынаятлары ушын шартнаманы буннан былай орынлаў мүмкиншилигин жоққа шығаратуғын усыл менен тоқтайды.

15-статья. Мүлик басқа меншик ийесине өткен пайытта ижара шартнамасы хәрекетиниң сақланыўы

Қарақалпақстан Республикасының меншик хәққындағы нызамларында атап көрсетилген ижараға алынған мүликтин меншик хуқықлары ямаса басқа да хуқықлар ижараға бериўшиден басқа адамға өткен жағдайда бурын дүзилген шартнама күшин сақлап қалады хәм егер Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен басқа жағдай нәзерде тутылмаған болса ол жаңа меншик ийеси жөниндеги өз күшин сақлап қалады.

Меншик ийеси емес юридикалық тәреп қайта шөлкемлестирилген жағдайда ижараға бериўши сыпатында оның миннетлери хәм хуқықлары, егер Өзбекстан Республикасының хәм Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен басқа жағдай нәзерде тутылмаған болса хуқық мийрасхорларына өтеди.

16-статья. Ижарашы қайтыс болған жағдайда ижара шартнамасы хәрекетлериниң сақланыўы

Ижарашы қайтыс болған жағдайда мийрасхорлардың биреўи хәрекет етип турған ижара шартнамасы тийкарында хәм шартлеринде өзин ижарашы деп мойынлаўды талап етиўге артықмаш хәқылы болады.

Ижараға бериўши егер қайтыс болған ижарашының жеке қәсийетлери хәрекет етип турған ижара шартнамасын дүзиўге тийкар болған болса, мийрасхорды ижарашы деп мойынлаўдан бас тартыўға хәқылы.

17-статья. Мүликтин ижараға бериўшиге қайтарыў

Ижара шартнамасы тоқтағаннан кейин ижарашы мүликтин, жерди хәм басқа да тәбийий қорларды шартнама менен келисилген жағдайда ижараға бериўшиге өз ўақтында қайтып тапсырыўға миннетли.

Егер, ижарашы ижараға алынған мүликтің жағдайын төменлетип ямаса оны өз ўақтында қайтармаған болса, онда ол усының нәтижесинде келтирилген зәлеллерди ижараға бериўшиге өтиўге миннетли.

18-статья. Ижараға алынатуғын мүликті сатып алыў

Ижарашы ижараға бериўшиниң келисими менен жерден хәм басқа да тәбийий қорлардан басқа ижараға алынатуғын мүликті толығы менен ямаса жарым жарты сатып алыўы мүмкин. Мәмлекетлик мүликті сатып алыў Қарақалпақстан Республикасының ыызамларына муўапық иске асырылады.

Қарақалпақстан Республикасы ыызам актлери менен ижараға алынған мүликті сатып алыўды шеклеў ямаса оған рухсат берилмейтуғын жағдайлар нәзерде тутылыўы мүмкин.

18¹-статья. Сатып алыў шәртнамасы

Мүликті сатып алыў бойынша тәреплердиң қатнасықлары ыызамлар хәм шәртнама менен тәртипестириледі. Сатып алыў шәртнамасында төмендегилер белгиленеди:

- сатып алынып атырған мүликтің қурамы хәм ақшалай (қуны) бахасы;
- сатып алыў түрлери хәм дереклери;
- сатып алыў тәртиби хәм мүддетлери;
- сатып алыўда үшінши тәреплердиң, соның ишинде кредиторлардың қатнасыўы;
- сатып алынып атырған мүликтің кепилликлери хәм сапасы;
- Өзбекстан Республикасының хәм Қарақалпақстан Республикасының ыызамларына қарсы келмейтуғын басқа да жағдайлар.

Сатып алыў шәртнамасы бойынша миннетлемелердиң орынланбағанлығы ямаса тийисли дәрежеде орынланбағанлығы ушын, сондай-ақ оны бир тәреплеме өзгерткенлиги хәм бузғанлығы ушын тәреплер Өзбекстан Республикасы хәм Қарақалпақстан Республикасы ыызамларына хәм сатып алыў шәртнамасына муўапық жуўапкер болады.

Сатып алыў шәртнамасын дүзиўде хәм орынлаўда келип шыққан даўлар тийисли суд тәрепинен қарап шығылады.

II. Бөлим. Кәрханалар ижарасы

19-статья. Ижарашылар жәмәэтин дүзиў

Кәрхананың ямаса оның структуралық бирлигиниң (буннан былай-кәрхана) мийнет жәмәэти соның тийкарында ижаралық кәрхана дүзиў ушын ижарашылардың жәмәэтин дүзиўге ҳақылы.

Ижарашылардың жәмәэтин хәм оның басқарыў уйымларын дүзиў ҳаққындағы шешимди мийнет жәмәэтиниң улыўма жыйналысы (конференциясы)

жыйналысқа қатнасып шешим қабыл етиуге хуқық берилген дауыслардың үштен еки белеги менен қабыл етеди.

20-статья. Кәрхананы ижараға алыуға шәртнама дүзиу тәртиби

Ижарашылар жәмәэти ижара шәртнамасының жойбарын ислеп шығады хәм оны кәрхананы ижараға тапсырыу ушын ўәкиллик берилген уйымға жибереди. Бул уйым шәртнаманың жойбарын қарап шығыуға хәм оны алған күннен баслап отыз күнлик мүддет ишинде шешим қабыл етиуге миннетли.

21-статья. Ижаралық кәрхананың статусы

Ижарашылар жәмәэти ижара шәртнамасына қол қойылып, улыўма жыйналыс (конференция) уставты тастыйықлағаннан кейин ижаралық кәрхана статусына ийе болады. Ижаралық кәрхана уставында кәрхананың қарызлары бойынша ижаралық жәмәэт ағзаларының мүликлик жуўапкершилиги нәзерде тутылыуы тийис.

Ижаралық кәрхананы шөлкемлестириу, оның жумысы хәм оны тоқтатыу жақлары Қарақалпақстан Республикасының „Кәрханалар ҳаққында“ нызамы менен хәм Қарақалпақстан Республикасының басқа да нызам актлери менен ретлестириледи.

Ижаралық кәрхана мәмлекетлик дизимнен өткен хәм кәрхана мүлкин белгиленген тәртипте қабыл етип алған күннен баслап юридикалық тәрәп хуқықына ийе болады.

Мәмлекетлик кәрхананы (оның структуралық бирлигин) ижараға тапсырыу пайтында ол Қарақалпақстан Республикасының нызамлары менен белгиленген тәртипте қайта шөлкемлестириледи.

Ижаралық кәрхананың хожалық жумысын ижарашы өз бетинше жүргизеди. Ижараның шәртнамасы бойынша миннетлемелерди орынлау шеклериниң тысқарысында ижарашы басқарыуды хәм өзиниң хожалық жумысында толығы менен еркин болады. Ижаралық кәрхананың жумысына ижараға бериушиниң араласыуына, оған жобаларды, есап хәм Қарақалпақстан Республикасының нызамлары және шәртнама менен нәзерде тутылмаған басқа да мәлимлемени талап етиуйине жол қойылмайды.

Ижаралық кәрхананы басқарыу Қарақалпақстан Республикасының „Кәрханалар ҳаққында“ нызамына хәм оның уставына муўапық әмелге асырылады.

22-статья. Кәрханалардың ижарасы пайтында хуқық мийрасхорлығы

Ижаралық кәрхана өзи ижараға алған кәрхананың мүликлик хуқықларының хәм миннетлериниң хәм оны жерден басқа да тәбийий қорлардан пайдаланыу хуқықларының мийрасхорына айланады. Бунда ижараға бериуши

кәрхананың кредиторлық қарызын толығы менен ямаса жарым-жарты өтеу миннетлемесін өз үстине алыуы мүмкін.

Өз шәртнамаларында көзде тугылған көлемлерде хәм мүддетлерде өнимерди (жумысларды, хызметлерди) сатыу бойынша мәмлекетлик кәрхананың миннетлемелерин ижарашы орынлайды. Ижараға беріуши адам материаллық қорларды ямаса олардың лимитлерин (фондларын) ижарашыға тапсырады, сондай-ақ усы миннетлемелерди орынлауға жәрдемлесетуғын басқа да зәрүрли илажларды қабыл етеди. Ижараға беріушиниң өз миннетлемелерин орынламауы тийисли миннетлемелерди ижарашыдан алып таслайды.

Ижаралық кәрхана ижараға алынған мәмлекетлик кәрхана ушын белгиленген көлемлерде орайластырылған ири қаржыларға хәм дотацияларға болған хуқықын сақлайды. Усы қаржылардың есабынан дүзилетуғын мүлик мәмлекетлик меншик болып табылады хәм ол ижараға берилетуғын мүликтің қурамына кириуи тийис.

Ижарашы ушын зыятлық еткен кәрханаларды, объектлерди хәм мүликті ижараға мәжбүрлеуге жол қойылмайды.

23-статья. Кәрханаларды хәм олардың мүликлик комплекслерин ижараға алыу конкурсы

Кәрханаларды хәм оардың мүликлик комплекслерин ижараға алыу конкурсын меншик ийеси ямаса ол ўәкиллик берген уйым дағазалайды, тийисли мүликті ижараға тапсырыу хуқықы соған тийисли болады.

Конкурсқа мийнет жәмәәтлери, кәрханалардың хәм олардың структуралық бөлимшелериниң жәмәәтлери, сол кәрханада ислемейтуғын хызметкерлерди өз ишине алатуғын аралас жәмәәтлер хәм басқа да юридикалық тәрәплер және адамлар қатнасыуы мүмкін.

Басқа да теңдей шәртлерде олардың мийнет жәмәәтлери кәрхананы ямаса оның бөлимшесин ижараға алыу ушын артықмаш хуқыққа ийе болады.

24-статья. Қайта шөлкемлестириу ямаса тарқатыу жағдайында мәмлекетлик кәрхананы ижараға алыу

Мәмлекетлик мүликті басқарыуға ўәкиллик берилген мәмлекетлик уйым мәмлекетлик кәрхананы қайта шөлкемлестириу хәм тарқатыу тууралы шешим қабыл еткен жағдайда мийнет жәмәәти кәрхананы ижараға тапсырыуды талап етиуге ҳақылы.

25-статья. Бөлимшелердиң мүлкин ижараға алыу тийкарында ижаралық кәрхана дүзиу

Ижаралық кәрхана өндирилердиң, бөлимлердиң, фермалардың хәм кәрханалардың басқа да бөлимшелериниң мүлкин ижараға алыу тийкарында сол бөлимшениң келисими менен хызметкерлердиң өзлери, басқа да жәмәәтлер,

юримикалық тәреллер хэм адамлар кәрхананы ижараға тапсырыўға ўакилик берилген уйымның шешими бойынша дүзилиўи мүмкин.

Ижара шәртнамасы мүликтиң бир бөлеги ижараға тапсырылатуғын кәрхана менен дүзиледи.

Усындай ижаралық кәрхана усы нызамның 21-статьясына муўапық дизимге алынады.

26-статья. Ишки хожалық ижаралық кесип алып ислеў усылы

Кәрхана ишки хожалық ижаралық кесип алып ислеў формасында өндириллик бөлимшелердиң хызметкерлерине мүликти ижараға тапсырыўға хақылы.

Кәрхана хэм усундай ижаралық жәмәәт арасындағы өз-ара қатнасықлар шәртнама менен белгиленеди.

27-статья. Жәмийетлик бирлеспелерге хэм шөлкемлерге тийисли болған мүлки тийкарында ижаралық кәрханалар дүзиў

Жәмийетлик бирлеспелер, шөлкемлер усы шөлкемлер тәрелинен белгиленетуғын хэм усы нызам менен нәзерде тутылған шәртлерде өзлериниң кәрханаларын хэм олардың бөлимшелерин ижараға тапсырыўға хақылы.

III. Бөлим. Пухаралардың мүлик ижарасы

28-статья. Жеке ямаса топарлық ижара пайтында ижарашылардың хуқықлары

Ижарашылар жеке ямаса топарлық ижара пайытында усы нызам менен хэм Қарақалпақстан Республикасының басқа да нызам актлери менен нәзерде тутылған хуқықларға ийе болады.

29-статья. Жеке ямаса топарлық ижара шәртлеринде мийнет жумысы менен шуғылланатуғын адамларды социаллық қамсызландырыў хэм социаллық тәмийинлеў

Жеке ямаса топарлық ижара шәртлеринде жумыс ислеитуғын адамлар рабочийлар хэм хызметкерлер менен бир қатарда, социаллық қамсызландырыўға хэм социаллық тәмийинлеўге жатады.

Қамсызландырыў төлемлерин төлеп турған ижарашылардың жумыс дәўири мийнет стажына қосылады.

IV. Бөлім.

Даўларды шешиў ижаралық қатнасықлар субъектлериниң жуўапкершилиги

30-статья. Даўларды шешиў

Ижара шәртнамаларын дүзиў, орынлаў ҳәм тоқтатыў мақсетлери бойынша ижарашылар менен ижараға бериўшилердиң арасындағы даўларды Өзбекстан Республикасының ызамалары менен белгиленген тәртипте тийисли суд шешеди.

31-статья. Ижаралық қатнасықлар субъектлериниң жуўапкершилиги

Шәртнама дүзиў тәртибин ҳәм шәртлерин бузыўда:
шәртнама бойынша миннетлемелерди орынламаўда;
шәртнаманы бир жақлама тәртипте өзгертиўде ямаса оны бузыўда;
шәртнаманың ҳәрекетлерин өзгертиў ҳәм тоқтатыў тәртибин және шәртлерин бузыўда айыпланған юридикалық тәрәплерге ҳәм адамларға мәмлекетлик уйымлардың ҳәмелдар адамларына ызама менен белгиленген жуўапкершилик жүкленеди.

Өзбекстан Республикасының ҳәм Қарақалпақстан Республикасының ызамалары менен ижара туўарлы ызамаларды басқаша тәртипте бузғаны ушын да жуўапкершилик нәзерде тутылыўы мүмкин.

Юридикалық тәрәплер ҳәм адамлар Қарақалпақстан Республикасының ызамалары менен белгиленген тәртипте қолдан шығарып алынған пайданы қоса жәбир көрген адамға оған келтирилген зәледди өтеўге миннетли.

Ижаралық кәрхананың қарызлары бойынша ижарашыға өзиниң мүлки менен, ижаралық жәмәт ағзаларының жеке мүлки менен, ал булар жетиспеген жағдайда, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Республикалары ызамалары менен белгиленген тәртипте және муғдарларда жуўапкершилик жүкленеди.